

Ministerstwo Klimatu i Środowiska

Departament Ochrony Przyrody

DOP-WOŚ.053.1.2022.IŁ

2093669.7700133.6182559

Warszawa, dnia 09-06-2022 r.

Szanowny Panie Prezesie,

odpowiadając na pismo z dnia 5 maja 2022 r., znak: L. dz. ŚIR/K/080/5/2022, dotyczące rozszerzenia odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody powodowane przez krukowate (kruki, wrony i gawrony), przedstawiam następujące informacje.

Na podstawie art. 126 ust. 1 ustawy o ochronie przyrody (Dz. U. z 2022 r. poz. 916) Skarb Państwa odpowiada za szkody wyrządzone przez żubry, wilki, rysie, niedźwiedzie i bobry. Oględzin i szacowania szkód, a także ustalania wysokości odszkodowania i jego wypłaty dokonuje regionalny dyrektor ochrony środowiska, a na obszarze parku narodowego dyrektor tego parku. Zgodnie z art. 126 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody, minister właściwy ds. środowiska w porozumieniu z ministrem właściwym do spraw rolnictwa i rybołówstwa określił w drodze rozporządzenia tryb postępowania przy szacowaniu szkód oraz sposób wypłaty odszkodowania za szkody, o których mowa w ust. 1, a także wzory dokumentów dotyczących szacowania szkód i wyliczania odszkodowań oraz terminy zgłoszenia i szacowania szkody, kierując się potrzebą dokonywania oceny rzeczywistej szkody oraz przyjęcia wysokości wyceny szkody według cen rynkowych.

Należy zauważyć, że niezbędnym elementem rozszerzenia listy gatunków, o których mowa w art. 126 ustawy o ochronie przyrody, jest wcześniejsze przygotowanie metodyk szacowania szkód dla konkretnych gatunków, gdyż zgodnie z art. 126 ust. 11 ustawy o ochronie przyrody, tryb postępowania przy szacowaniu szkód musi umożliwiać szacowanie szkód, dokonywanie wyliczeń odszkodowań, wskazywać terminy zgłoszenia i szacowania szkody *„kierując się potrzebą dokonywania oceny rzeczywistej szkody oraz przyjęcia wysokości wyceny szkody według cen rynkowych”*. Trudność opracowania obiektywnych metodyk oceny rzeczywistej szkody wynika z faktu, iż przy szacowaniu szkód wyrządzonych przez ptaki na polach uprawnych nawet zmiana warunków atmosferycznych (w szczególności wystąpienie opadów) może istotnie utrudnić, a nawet uniemożliwić, wskazanie gatunku odpowiedzialnego za spowodowanie szkód — głównie z uwagi na często znaczną rotację stad, a także obecność gatunków nieżerujących na zasiewach. Wymienione powyżej kwestie powodują, że oszacowanie szkody i udowodnienie, iż została ona wyrządzona przez konkretny gatunek objęty ochroną gatunkową, za którego wyrządzone szkody przysługuje odszkodowanie, jest niezwykle trudne, a w niektórych przypadkach może być niemożliwe. Warto w tym miejscu zauważyć, że szkody spowodowane przez gatunki obecnie wymienione w art. 126 ustawy o ochronie przyrody są stosunkowo trwałe, a ich skutki i zakres można ocenić nawet po upływie kilku, kilkunastu dni.

Jednocześnie należy zauważyć, że na podstawie orzeczenia Trybunału Konstytucyjnego z 28 września 2015 r. sygn. akt K 20/14, obowiązująca regulacja w zakresie zasad odpowiedzialności

Skarbu Państwa za szkody powodowane przez 5 gatunków zwierząt (żubry, wilki, niedźwiedzie, rysie i bobry) jest zgodna z art. 32 ust. 1 i art. 64 ust. 2 Konstytucji RP. Ponadto, w orzeczeniu z 21 lipca 2014 r. sygn. akt K 36/13 Trybunał Konstytucyjny opowiedział się przeciwko całkowitej automatyzacji refundacji szkód, zwracając uwagę, że działania odszkodowawcze Skarbu Państwa winny być powiązane z oceną działań prewencyjnych podejmowanych przez właścicieli i posiadaczy mienia, w którym zaistniała szkoda. Trybunał Konstytucyjny wskazał również, że działania zapobiegawcze „pozwalają (...) z jednej strony na ochronę zagrożonych gatunków, które mogą swobodnie występować w formie dziko żyjącej, z drugiej zaś zapobiegają powstawaniu szkód w gospodarce człowieka lub je minimalizują. W połączeniu z istniejącymi zasadami odpowiedzialności Skarbu Państwa za szkody wyrządzone przez określone gatunki zwierząt chronionych jest to rozwiązanie realizujące standardy konstytucyjne”.

Obecnie w ramach działań prewencyjnych, na podstawie art. 56 ust. 2 pkt 2 ustawy o ochronie przyrody, regionalni dyrektorzy ochrony środowiska, na wniosek podmiotów, w których interesie jest zminimalizowanie szkód, wydają zezwolenia m.in. na płoszenie i niepokojenie osobników gatunków objętych ochroną oraz na eliminację osobników gatunków objętych ochroną częściową. Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska może wydać zezwolenie na eliminację osobników gatunków objętych ochroną ścisłą. Ww. pozwolenia są wydawane po spełnieniu wymagań określonych w art. 56 ust. 4 ustawy o ochronie przyrody, przy czym pozwolenia te nie mają charakteru nakazowego. Wnioskodawca może więc wykorzystać ewentualną, udzieloną derogację w całości lub w części, jednak nie ma takiego obowiązku. W przypadku płoszenia wskazać należy, że niezwykle istotne jest dokładnie zaplanowanie takich działań i dopasowanie ich do warunków lokalnych. Zgodnie z publikacją: *Review of international research literature regarding the effectiveness of auditory bird scaring techniques and potential alternatives* [2003. J. Bishop, H. McKay, D. Parrott, J. Allan] wśród urządzeń dźwiękowych największą sprawność w odstraszeniu ptaków odnotowano dla systemów wykorzystujących bioakustykę (przekazujących dźwięki o znaczeniu biologicznym np. dźwięki wzywania pomocy), ale o ich skuteczności decyduje wykorzystanie wezwań specyficznych dla danego gatunku oraz dostępności alternatywnych miejsc, do których gatunek ten może się przenieść. Ponadto pomimo początkowej skuteczności, ptaki potrafią się przyzwyczaić do dźwięków tych urządzeń (dłuższy efekt odstraszenia można uzyskać tylko, gdy źródła dźwięków są często przenoszone, częstotliwość dźwięków jest dopasowywana odpowiednio do sytuacji i stosowane są uzupełniające techniki odstraszenia ptaków).